

28. januar 2025

Holbergkomitéens begrunnelse: Gayatri Chakravorty Spivak

Gayatri Chakravorty Spivak, født i Kolkata i 1942, har universitetsgrader fra University of Calcutta og fra Cornell University. Hun innehar stillingen «University Professor in the Humanities» ved Columbia University, USA, og er en av verdens mest innflytelsesrike globale intellektuelle. Spivak former flere fagfelt på en tverrfaglig måte, som litteraturvitenskap, oversettelse, postkoloniale studier, politisk filosofi og feministisk teori. Hennes forskning er oversatt til over tjue språk. Hun har undervist og forelest i over femti land og har mottatt nær femti æresdoktorater, priser og utmerkelser fra hele verden.

Spivaks fagartikkel “Can the Subaltern Speak?” fra 1988 er en tekst som grunnleggende har formet postkoloniale studier. Tekstens globale betydning eksemplifiserer også hennes kritikk av hvordan vestlig forskning kan overskygge minoritetsgrupper og deres livskamper. Teksten var et nybrottsarbeid, også fordi den tok utgangspunkt i kvinners erfaringer i det koloniale India for å analysere representasjon (*voice*) og makt. Hennes begrep *planetaryity* i boken *Death of a Discipline* (2003) videreutviklet denne kritikken og utgjorde samtidig et etisk alternativ til «globalisering». Blant Spivaks mange innflytelsesrike bøker finner vi *Critique of Postcolonial Reason* (1999), *Aesthetic Education in the Era of Globalization* (2012), og *Ethics and Politics in Tagore, Coetzee and Certain Scenes of Teaching* (2018).

Spivaks forskning bidrar til en tverrfaglig kritikk av makt- og kunnskapsstrukturer i en verden preget av ulikhet. Slik blir oversettelsesarbeid en handling hvor man tenker igjennom grensene for dominerende former for kunnskapsproduksjon. Hun definerer derfor oversettelse som en dypt filosofisk og politisk handling. Spivaks svært innflytelsesrike engelske oversettelser synliggjør hvordan hun tar hensyn til flerstemmighet og ulike kunnskapstradisjoner (*epistemes*). Dette er tydelig i hennes svært anerkjente oversettelser til engelsk av Mahasweta Devis litterære verk fra bengali, samt av Derridas filosofiske verk og Aimé Césaires politiske arbeider fra fransk.

Som en offentlig intellektuell og aktivist arbeider Spivak for å motarbeide analfabetisme i marginaliserte samfunn på landsbygden i flere land, inkludert i den indiske delstaten West Bengal, hvor hun har grunnlagt, finansiert og deltatt i ulike undervisningsinitiativer. For Spivak må akademisk kreativitet kobles sammen med lokale initiativer for at alternativer til intellektuell kolonialisme skal kunne komme til syne.

Hennes begreper, som “*strategic essentialism*” og “*global criticality*”, er både i utstrakt bruk og gjenstand for kritikk. Spivaks arbeider utfordrer lesere, studenter og forskere til å “trene opp fantasien” gjennom en vedvarende studie av litteratur og kultur. Ved å kritisk analysere kjernen i vestlig tenkning har hun inspirert, støttet og muliggjort en rekke ellers utenkelige kritiske arbeider — både i sentrum og periferien av global modernitet.

Gayatri Chakravorty Spivak er en høyst verdig mottaker av Holbergprisen 2025.

På vegne av Holbergkomitéen,

Heike Krieger, komitéleder